

Veteli

Vetelinjokilaakson viljelymaisema, Keski-Pohjanmaa

Vetelin taajaman molemmin puolin aukeava Vetelinjokilaakson viljelymaisema edustaa keskipohjalaista, kumpuilevien ja suovaltaisten selänteiden väliin jäävää jokilaaksomaisemaa. Kulttuurimaisema on monikerroksista, missä huomiota herättävät etenkin monet vanhat rakennukset ja rakennusperinnöltään merkittävä Vetelin kirkkoympäristö.

Kuvaparissa on tunnistettavissa monia suurmaiseman tuttuja piirteitä mm. jokilaakson muotoja ja peltokuvioita. Mutta Vetelin keskustan monien rakennusten ja maiseman pienempien yksityiskohtien tunnistaminen ei toisintokuvasta enää onnistu. Rehevät reunavyöhykkeet verhoavat näkymiä tehokkaasti.

1938, Keski-Pohjanmaan liitto, Keski-Pohjanmaan liiton arkisto

Martina Motzbäuchel 2022, MKNK

Veteli
Vetelinjokilaakson viljelymaisema, Keski-Pohjanmaa

Vetelinjokilaakson viljelymaisema on helposti hahmotettava maisemakokonaisuus, joka edustaa maisemarakenteeltaan tyypillistä keskipohjalaista elinkeinomaisemaa

Vetelin keskustaajaman molemmin puolin aukeava Vetelinjokilaakson viljelymaisema edustaa tyypillistä keskipohjalaista, kumpuilevien ja suovaltaisten selänteiden väliin jäävää jokilaaksomaisemaa. Vetelinjoki saa alkunsa Kyyjärven, Perhon ja Kivijärven kuntien alueella sijaitsevista pienistä järvistä. Joki virtaa kaakosta luoteeseen kohti Perämerta, johon se laskee Kokkolan pohjoispuolella Rödsössä. Vesistön latvaosissa on lähes luonnontilaisia puroja ja soita, joista kulkeutuu jokiveteen paljon humusta. Vetelinjoki on valuma-alueensa vähäjärvisyyden ja alavien rantojensa vuoksi tulvaherkkä. Tulvimista on pyritty hallitsemaan uomaston perkauksilla ja tekoaltailla. Patoamisesta, säännöstelystä ja perkauksista huolimatta Vetelinjoki on edelleen yksi Keski-Pohjanmaan merkittävimpiä nahkiaisjokia. Jokeen on istutettu myös lohikaloja.

Maanmittauslaitos, karttapaikka

Vetelinjoen varressa kasvaa rehevää lehtipuuvältaista metsää, mutta heti jokivarren viljelyalueiden ulkopuolella alkavat suot ja karunpuoleiset talousmetsäalueet. Maisema-alueella kasvaa muutamain paikoin lehtomaista kasvillisuutta.

Maisema-alueelta tunnetaan seitsemän kivikautista asuinpaikkaa, jotka sijaitsevat nykyisen asutuksen keskellä. Kiinteää asutusta alueella on kuitenkin ollut vasta 1500-luvun alusta alkaen. Maanviljelys on keskittynyt jokivarren hedelmällisille alueille, jotka on raivattu tarkasti peltokäyttöön. Vetelinjokilaakson asutus on sijoittunut nauhamaisesti kumpareille peltojen ja laaksoa ympäröivien metsien väliin. Joen itäpuolella rakentamista on ohjannut jokivartta seuraava harjujono. Vetelin alueella on jäljellä runsaasti vanhaa rakennuskantaa. Sitä täydentävä uusi rakentaminen on sopeutunut maisemaan varsin hyvin niin ulkonäöltään, mittasuhteiltaan kuin sijainniltaan.

Seudulta löytyy sekä Keski-Pohjanmaalle tyypillisiä sivukamarillisia rakennuksia että kaksfooninkisia pohjalaistaloja. Vetelin keskustaajamassa avautuu edustavia raitinäkymiä, jotka on sisällytetty maisema-alueerajaukseen. Joen länsirannalla sijaitseva Vetelin uusklassistinen kirkko on rakennettu vuosina 1838–1839 ja kellotapuli vuonna 1859. Peltomaisemassa kauas näkyvä kirkko on järjestyksessään seurakunnan kolmas. Edelleen jatkuvan aktiivisen karjanhoidon ansiosta alueella on säilynyt kolme paikallisesti arvokasta jokivarsilaidunta.